

4. Мальдзіс, А. В. Сваякі / А. В. Мальдзіс // СБ Беларусь Сёння. – 2010. – 13 сак.
5. Памяць. Астравецкі раён – Мінск : Беларуская энцыклапедыя, 2004.
6. Неафіцыйны сайт Астравеччыны [Электронны рэсурс]. – Режим доступу: <http://astraviec.org/cms/index.php>. – Дата доступу: 15.10.2016.

## **МОВА ЖЭСТАЎ ЯК СРОДАК ЗНОСІН ЛЮДЗЕЙ З АБМЕЖАВАНымІ МАГЧЫМАСЦЯМІ**

УА «Беларускі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт»

**Касцяневіч Ю.Д., студэнтка 3 курса медыка-прафілактычнага факультэта**

Кафедра беларускай і рускай моў

Навуковы кіраўнік – старшы выкладчык Ратынская Н.В.

Уявіце зараз, што Вы – глухі(-ая). Уявіце, што Вы не маеце магчымасці пачуць журчанне ручайкоў у час адлігі, не маеце магчымасці пачуць сваёй любімай музыкі ў навушніках, шуму вялікага горада і тую асаблівую цішыню вёскі любімай бабулі. Страшна, праўда? А тысячы людзей у свеце проста прымушаны так жыць.

На жаль, у цяперашні час перад намі, медыкамі, паўстае вельмі шмат пытанняў, адказы на якія мы пакуль не ў сілах знайсці. Адным з такіх складаных пытанняў з'яўляецца прыроджанае ці наступіўшае ў раннім дзяцінстве захворванне – глухата, на аснове якога развіваецца глуханемата.

Гэта праблема ахоплівае ўсе краіны свету, людзей розных нацыянальнасцей, людзей з рознай культурай і розным веравызнаннем. Таму, мэтай даклада з'яўляецца наступнае: пазнаёміць слухача з такой з'явай, як мова жэстаў, гісторыя яе ўзнікнення, а таксама месцам, якое яна займае ў сучасным грамадстве.

Мова жэстаў – гэта самастойная мова, якая складаецца з камбінацыі жэстаў, кожны з якіх выконваецца за дапамогай рук у спалучэнні з мімікай, формай ці рухам рота і вуснаў, а таксама ў спалучэнні са становішчам корпуса цела.

Адным з галоўных памылковых уяўленняў пра мовы жэстаў з'яўляецца тое, што яны нейкім чынам залежаць ад славесных (гукавых і пісьмовых) моў або ўзялі пачатак ад іх. На самой жа справе, мовы жэстаў амаль цалкам незалежныя ад славесных, і яны працягваюць развівацца: з'яўляюцца новыя жэсты, адміраюць старыя – і, часцей за ўсё, гэта мала звязана з развіццём славесных моў.

Часам пачатку сістэматызацыі і развіцця мовы жэстаў можна лічыць XVIII стагоддзе, калі праз рост гарадоў і індустрыялізацыі ў Еўропе сталі павялічвацца групы глухіх людзей, якія жылі ў вялікіх гарадах. Найважнейшым штуршком да развіцця і распаўсюджвання мовы жэстаў на тэрыторыі цэлых дзяржаў у той час стала ўзнікненне ў канцы XVIII ст. вучэбна-выхаваўчых цэнтраў для дзяцей з парушэннямі слыху: у Францыі – пад кіраўніцтвам абата

Шарля Мішэля, у Германіі – пад кіраўніцтвам Самуэля Гейніке.

Асноўным крокам да самавызначэння моў жэстаў стала з'яўленне ў 1951 годзе Сусветнай федэрацыі глухіх (СФГ, World Federation of the Deaf). Менавіта тады ўдзельнікі першага Сусветнага кангрэса глухіх вырашылі стандартаваць мовы жэстаў. У выніку гэтага ў 1975 годзе была прынята і зацверджана (на роўных з англійскай і французскай – афіцыйнымі мовамі СФГ) Міжнародная мова жэстаў, або Жэстуна (International Sign Language, gestuno) – міжнародная знакавая сістэма, якая аб'яднала Сусветную Федэрацыю глухіх.

З боку лінгвістыкі мовы жэстаў з'яўляюцца такімі ж багатымі і няпростымі, як і любая гукавая мова, нягледзячы на ўсеагульнае стаўленне да іх як да «несапраўдных» моў. Прафесійныя лінгвісты праводзілі даследаванні, падчас якіх было выяўлена, што мова жэстаў валодае ўсімі кампанентамі, якія характарызуюць яе як паўнаwartасную мову.

Таксама яны не з'яўляюцца візуальнай інтэрпрэтацыяй звычайных моў; яны валодаюць сваёй граматыкай, могуць быць выкарыстаны для абмеркавання самых розных тэм: ад простых і канкрэтных да ўзнёслых або абстрактных. Словы мовы жэстаў, як і словы звычайных моў, складаюцца з элементарных кампанентаў, якія не валодаюць сэнсам, – хірэ́м (аналогія ў звычайных мовах – фанемы). Жэст можа складацца з 5 элементаў, аб'яднаных у акронім **HOLME** па першых літарах англійскіх слоў:

**H**andshape (форма рукі),

**O**rientation (арыентацыя далоні),

**L**ocation (месцазнаходжанне рукі, артыкуляцыя),

**M**ovement (рух),

**F**acial **E**xpression (міміка, часам: неручныя маркеры).

Мовы жэстаў адрозніваюцца тэрытарыяльна і не толькі: краіны з аднолькавай гукавой мовай могуць мець дзве розныя мовы жэстаў; і наадварот, вобласць, у якой ёсць шмат гукавых моў, можа мець адзіную мову жэстаў. У якасці прыкладу можна прывесці тое, што амерыканская мова жэстаў – амслен (ASL) мае больш падабенства з французскай (LSF) і практычна не мае нічога агульнага з брытанскай мовай жэстаў (BSL), хоць яны і дзеляць адну і тую ж гукавую мову – англійскую. Падобная сітуацыя прысутнічае і ў Еўропе: нягледзячы на адзіную гукавую мову ў Германіі і Аўстрыі (нямецкая), аўстрыйская мова жэстаў (en: ÖGS) і германская мова жэстаў (en: German Sign Language) уяўляюць сабой дзве не звязаныя адна з адной мовы (больш таго, у адносна невялікай Германіі налічваецца некалькі дыялектаў DGS). У ПАР, дзе існуе 11 розных афіцыйных моў, прысутнічае адзіная мова жэстаў. Усяго ў свеце налічваецца больш за дзвесце моў жэстаў, у тым ліку 114, пералічаных у «Ethnologue», і яшчэ 157 моўных сістэм, моў і дыялектаў.

Дзякуючы мове жэстаў, людзі з парушэннем слыху маюць магчымасць мець зносіны адзін з адным, вучыцца, працаваць, развівацца духоўна. Закранаючы сучасную культуру, неабходна адзначыць, што наогул гісторыя сусветнага кінематографа пачалася з нямога кіно, дзе большасць успрыманай інфармацыі, за выключэннем невялікіх тэкставых уставак, ішло з дапамогай мімікі і рухаў акцёраў. У Расіі існуе кінакампанія «Каўчэг», якая здымае і

распаўсюджвае фільмы, музычныя кліпы і іншую відэапрадукцыю на рускай мове жэстаў[4]. Больш за тое, вялікая колькасць гукавых песень была перакладзена на мову жэстаў для таго, каб людзі з паслабленым слыхам маглі адчуць песню, рытм, словы, сэнс спеваў.

Вядомая слепаглухая пісьменніца Хелен Келер пісала: «Сляпыя адарваныя ад прадметаў, глухія – ад людзей». Застаецца спадзявацца, што адлегласць паміж намі і людзьмі, якія не могуць парушыць цішыню словам, хоць на адзін крок з тысячы, але зменшылася.

#### ЛІТАРАТУРА:

1. Гейльман, И. Ф. Специфические средства общения глухих. Дактилология и мимика: в 4 ч. [Словарь] / И. Ф. Гейльман. – Л., 1975–1979.
2. Беликов, В. И. Жестовые системы коммуникации (обзор) / В. И. Беликов // Семиотика и информатика. – Вып. 20. – М., 1983.
3. Зайцева, Г. Л. Методы изучения системы жестового общения глухих / Г. Л. Зайцева // Дефектология. – 1987. – № 1.

### **ЭЛЕМЕНТЫ ТРАДЫЦЫЙНЫХ АБРАДАЎ У БЕЛАРУССКІМ ВЯСЕЛЛІ Ў МАЛЫХ ГАРАДАХ У 1970-80-Я ГГ. (НА ПРЫКЛАДЗЕ Г. ЗЭЛЬВА ГРОДЗЕНСКОЙ ВОБЛАСЦІ)**

УА «Гродзенскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт»

**Качук Д.М., Панасік К.А., студэнты 2 курса лячэбнага факультэта**

Кафедра сацыяльна-гуманітарных навук

Навуковы кіраўнік – к. гіст. н., старшы выкладчык Чарнякевіч І.С.

Традыцыйнае вяселле беларусаў – цэлы шэраг абрадаў, што суправаджалі наданне новага статусу маладым і завязванне новых роднасных адносін. Даследчыкі выдзяляюць перадвясельныя, уласна вясельныя і паслявясельныя абрады, якія доўжыліся на працягу даволі вялікага адрэзка часу [1, с. 220-305].

Вясельны цыкл пачынаўся са сватання, якому часам папярэднічалі агледзіны. Пры ўдалым выніку сватання прызначаўся дзень запоін. Напярэдадні вяселля, якое звычайна адбывалася ў надзелю, у хаце жаніха і нявесты асобна ладзіліся вечарыны. Пачаткам уласна вяселля многія даследчыкі лічаць каравайныя абрады, якія канцэнтраваліся вакол выпечкі і падзеле каравая.

У надзелю ў абодва вясельныя дамы пачаналі сыходзіцца госці. У доме маладога адбывалася выпраўленне яго да маладой. У маладой дружына жаніха павінна была выкупіць нявесту. Пасля гэтага адбывалася непрацяглае застолле, а затым пасад маладой – яшчэ адзін з важнейшых абрадаў традыцыйнага беларускага вяселля. Пасля пасадку адбываўся абыход стала і благаслаўленне бацькамі да вянца. Пасля вянца адбывалася сустрэча ў доме маладой. Гулянне працягвалася да ночы. Пасля застолля пачынаецца дарэнне маладой (дары). У маладога поезд сустракалі яго бацькі. У хату маладых уводзіць бацька. Застолле ў маладога праходзіла больш шумна і весела, чым у маладой [1, с.260-263]. На